

Teos suomentaja ja kasvatustieteilijä J. A. Hollosta, henkilöstä kääntäjäpalkinnon nimen takana

DOI: <https://doi.org/10.61200/mikael.176157>

Laura Ivaska
Suomen kirjallisuuden seura ja Turun yliopisto

Mikael

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen aikakauslehti
2025, Vol. 18, Nro 2, s. 351–356

Viittausohje

Ivaska, Laura 2025. Teos suomentaja ja kasvatustieteilijä J. A. Hollosta, henkilöstä kääntäjäpalkinnon nimen takana. *Mikael* 18:2, 351–356. <https://doi.org/10.61200/mikael.176157>

ISSN

1797–3112

Kustantaja

SUOMEN KÄÄNTÄJIEN
JA TULKKIEN LIITTO
FINLANDS ÖVERSÄTTAR-
OCH TOLKFÖRBUND

Toimittajat

Marja Kivilehto ja Laura Ivaska (päätoimittaja), Sari Hokkanen, Olli Philippe Lautenbacher, Minna Ruokonen ja Lena Segler-Heikkilä

Lehden numero

<https://journal.fi/mikael/issue/view/18-2-2025>

Käyttöehdot

<https://journal.fi/mikael/openAccess>

**Arvio teoksesta Ojanen,
Eero & Timo Jantunen 2024.
*Neron tie: J. A. Hollon
elämä. Helsinki: Avain. 301
s. ISBN: 978-952-304-549-1.***

J. A. Hollo lienee monelle nimenä tuttu Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton, Suomen arvostelijain liiton ja Suomen tietokirjailijoiden yhteisestä J. A. Hollo -palkinnosta. Palkinto jaetaan vuosittain tietokirjallisuuden suomentajalle korkeatasoisesta suomennoksesta tai ansiokkaasta pitkäaikaisesta käännöstoiminnasta (ks. Paloposki 2013). Hollon on täytynyt olla erityinen, kun palkinto on nimetty hänen mukaansa, ja näin näyttäisi osoittavan myös hänen elämästään ja urastaan kertova kirja, jolle kirjoittajat Eero Ojanen ja Timo Jantunen (2024) ovat antaneet nimeksi – ei enempiä eikä vähempää – *Neron tie*. Kahdesta osasta koostuvan kirjan ensimmäisessä osassa

kerrataan Juho August (Aukusti) Hollon (1885–1967) elämän vaiheita, ja toinen käy läpi hänen kasvatustieteellistä ajatteluaan.

Kirjan ensimmäinen, filosofi ja kirjailija Eero Ojasen (2024) kirjoittama osio käsittelee Hollon elämää ja etenkin tämän uraa suomentajana. Osio koostuu lyhyistä, sivun tai parin mittaisista luvuista. Vaikka Hollolla oli pitkään päivätyö Helsingin yliopiston kasvatustieteen professorina, hänen intohimonsa oli kaikesta päätellen kirjallisuuden suomentaminen. Lisäksi Hollo oli muun muassa runoilija, kirjallisuuskriitikko ja toimittaja, mutta ennen kaikkea siis suomentaja.

J. A. Hollo oppi lukemaan jo kuusivuotiaana tai kenties aiemminkin, ja aloitti kirjoittajan uransakin jo kahdeksanvuotiaana, kun naapuri ja Hollon isän ystävä Santeri Alkio sai Hollon tekstin julkais-

tuksi *Helsingin Sanomien* edeltäjässä *Päivälehdessä*. Hollo ei ollut pelkästään niin kyvykäs, että hänet lähetettiin opiskelemaan, vaan myös niin motivoitunut oppimaan, että suoritti oppikoulun kaksi ensimmäistä luokkaa alle vuodessa – ja tämä siis aikana, jolloin koulunkäynti oli vapaaehtoista.

Kielet kiinnostivat Holloa, joka esimerkiksi aloitti ruotsin kielen opinnot itsenäisesti ja tilasi ranskalaista *Le Figaro* -lehteä. Hän opiskeli ainakin viittätoista kieltä, yleisimpien eurooppalaisten kielten ohella esimerkiksi sanskritia. Eniten Hollo suomensi uransa aikana englannista, saksasta ja ranskasta, mutta näiden ohella myös muun muassa unkarista, klassisesta kreikasta ja venäjistä – ja näistä kaikista kirjoittajien mukaan suoraan, ilman välikieliä. Kirjassa Hollo esitetäänkin suomentajanerona, joka ”teki ainutlaatuisen työn, jollaista ei koskaan tule olemaan toista” (Ojanen 2024: 99).

Toinen Hollon kiinnostuksen kohde oli kirjallisuus, ja hän kirjoittikin paljon kirjallisuuskritiikkejä. Ojasen mielestä olisi ollut odotuksenmukaista, että Hollo olisi tehnyt väitöskirjansa kirjallisuustieteestä, mutta hän päätyi kasvatustieteeseen. Hollo kuitenkin suhtautui myös kirjoittamiinsa kirjallisuuskritiikkeihin niin tosissaan, että valikoi niitä uransa loppupuolella julkaistavaksi teoksessa *Kohtaamiani: Valikoima tutkielmia ja arvosteluja* (Hollo 1953).

Kirjassa myös pohditaan, miksi Hollo ei ruvennut kirjailijaksi tai tutkijaksi, vaan Ojasen (2024:15) sanoin tyytyi suomentamiseen. Ilmeisesti suomentaminen oli kuitenkin se, mitä Hollo kaikkein eniten halusi tehdä. Häntä eivät kiinnostaneet esimerkiksi seuraelämä taikka omien teosten kirjoittaminen, vaan muiden kirjallisten töiden kääntäminen sekä niiden analysointi kriitikkona ja suomennosten esipuheissa. Kirjassa tätä ei nähdä lopul-

ta mitenkään huonona asiana, sillä Ojasen (2024:15) mielestä ”kääntäminen ei ole yhtään vähäpätöisempää tai vähemmän luovaa työtä kuin tieteellisen tutkimuksen teko tai kaunokirjallisuuden kirjoittaminen. Se vain on aavistuksen toisenlaista.”

Ojanen arvelee, että Hollo julkaisi ensimmäiset, pienet kirjalliset suomennoksensa jo opiskellessaan Vaasan lyseossa. Ensimmäinen kokonainen kirjasuomennos ilmestyi vuonna 1910, kuten käy ilmi myös kirjan loppuun liitetystä bibliografiasta. Hollo oli tuolloin 25-vuotias, ja hän ehti seuraavien 60 vuoden aikana julkaista huiman määrän suomennoksia: noin 80 kaunokirjallista teosta ja toiset 80 teosta tietokirjallisuutta.

Tarkkaa tietoa Hollon kääntämien tekstien määrästä ei tosin ole, sillä kääntäjän nimeä ei aina merkitty käännökseen, ja toisaalta kaikkia Hollon tekemiä

suomennoksia ei myöskään julkaistu. Asiaa on kyllä useampaan otteeseen yritetty selvittää, ja Ojanen (2024: 116–120) avaa suomennosten laskemisen ongelmia kiitettävästi. Kuten tietokirjallisuudessa on tapana, myöskään tässä teoksessa ei ole leipätekstissä tarkkoja viitteitä kirjoittajien käyttämiin lähteisiin. Julkaisujen määrää pohtivassa osiossa viitataan kuitenkin erikseen muun muassa Urpo Kovalan (1987) seminaariraporttiin.

Olipa Hollon tekemien suomennosten tarkka määrä sitten 162 tai 209, varmaa on, että suomennostahti oli joka tapauksessa uskomattoman ripeä. Hollo paiski töitä – toisinaan mahdollisesti myös henkensä pitimiksi – parhaimmillaan kuuden, seitsemän suomennoksen vuositahtia ja teki töitä samanaikaisesti jopa viidelle kustantamolle. Parisataasivuinen teos saattoi suomentua jopa alle kuukaudessa, mutta päiväkirjassaan Hollo toki sitten

kirjoittaakin tekevänsä 16–18 tunnin työpäiviä.

Kaiken kaikkiaan Hollo suomensi laajasti erilaisia tekstejä. Kaunokirjallisuuden puolelta teoksessa nostetaan esiin tietysti nykyisin klassikon asemaa nauttivia teoksia, kuten *Don Quijote* (suom. J. A. Hollo, 1927–1928; kirj. Miguel de Cervantes Saavedra, 1605). Tietokirjallisuuden suomentamisen osalta mainitsemisen arvoista on Hollon vaikutus filosofian suomenkieliseen sanastoon, sillä Hollo oli kutakuinkin ainoa, joka suomensi filosofian historiaa tuohon aikaan. Ojanen huomaa Hollon suomenostyössä myös yhden aukon: Hollo ei suomentanut lainkaan runoutta, ei edes suomentamiensa teosten sisältämiä runositaatteja – ne ovat muiden käsialaa.

Hollon elämänvaiheita luotaava, noin 150-sivuinen osio jää lopulta aika suppeaksi, mutta syynä on ilmeisesti se, että

aineistoa on yksinkertaisesti varsin vähän, kuten Lähteet-osion alussa kerrotaan. Hollo esimerkiksi aloitti päiväkirjan kirjoittamisen vasta kolmikymppisenä, ja merkinnät keskittyvät pitkälti työhön. Yksityiselämästään hän kirjoittaa vähemmän, eikä kerrottavaa kai juuri olisi ollutkaan, sillä eihän 16–18-tuntisen työpäivän ohessa voi ehtiä paljoa muuta tekemään kuin nukkumaan. Esimerkiksi Hollon perheestä kerrotaan kovin vähän, vaikka hänellä oli Saksasta löytynyt vaimo sekä tämän kanssa lapsia; ehkä kuvaavaa on, että kun kirjan kirjoittajat haastattelivat Hollon poikaa, Erkki Holloa, ja kysyivät tältä, mistä isä kotioloissa puhui, pojan vastaus kuului: ”jos nyt ylipäänsä puhui” (Ojanen 2024: 105).

Päivätyökseen Hollo toimi vuosina 1930–1954 kasvatustieteen professorina. Teoksen toinen, opettaja ja tietokirjailija Timo Jantusen (2024) kirjoittama puolikas

esitteleekin Hollon kasvatustieteilijästä ajattelua. Miten tällaiseen jakoon on päädytty, sitä kirjoittajat eivät teoksessa avaa. Ehkä tarkoituksena on alun perin ollut kirjoittaa teos nimenomaan Hollosta kasvatustieteilijänä, mutta sittemmin on käynyt selväksi, että Hollosta kirjoittaessa hänen merkittävää suomentajauraansa ei voi sivuuttaa.

Myös kirjan nimeen nostettu nerous on yksi aihe, josta Hollo kasvatustieteilijänä kirjoitti. Aihetta käsitellessään hän ei viitannut itseensä, mutta kirjoittajat otaksuvat, että Hollo tiesi kyllä itseään pidettävän nerona. Ojasen (2024: 99) tulkinnan mukaan neroutta on se, että ”osaa omistautua hengen työlle, kuten vaikkapa suomentamiselle” – kuten Hollo teki. Muita Hollon kasvatustieteellisiä teemoja olivat muun muassa mielikuviutus ja itsekasvatus. Hollon ajattelua peilataan teoksen toisessa osassa myös hänen suomentamiensa kasvatustieteilijä-

---

jöiden, kuten J. H. Pestalozzin, ajattelun.

Neron tien ensimmäistä puolikasta voi lukea kääntäjän elämäkertana. Hollon toimintaa suomentajana on käsitelty aiemmin Kovalan laatimissa kääntäjäprofiileissa, jotka on julkaistu teoksissa *Suomennoskirjallisuuden historia* (2007) ja *Suomennetun tietokirjallisuuden historia* (2013). Siinä missä Kovalan parisivuiset esittelyt keskittyvät ennen kaikkea Hollon suomennostuotannon esittelyyn, saa Ojasen ja Jantusen laajemmasta teoksesta tarkemman kuvan kontekstista, jossa Hollo toimi. Perehtymällä Hollon elämään oppii väistämättä lisää niistä tavoitteista ja rajoitteista, jotka määrittivät hänen käännöstyötään: teoksen valossa häntä näyttivät motivoineen toisaalta sekä elanto että mahdollisuus välittää taidetta ja tiedettä suomeksi, mutta toisaalta myös tarve suomentaa ihan vain suomentamisen vuoksi.

Lähdeluettelo

Cervantes Saavedra, Miguel de 1927 [1605].
Mielevä Hidalgo Don Quijote Manchalainen.
Edellinen osa. Suomentanut J. A. Hollo. Porvoo:
WSOY.

Cervantes Saavedra, Miguel de 1928 [1605].
Mielevä Hidalgo Don Quijote Manchalainen.
Jälkimmäinen osa. Suomentanut J. A. Hollo.
Porvoo: WSOY.

Hollo, J. A. 1953. *Kohtaamiani: Valikoima
tutkielmia ja arvosteluja.* Porvoo: WSOY.

Jantunen, Timo 2024. Kasvatus on kasvamaan
saattamista. Teoksessa: Ojanen, Eero & Timo
Jantunen *Neron tie: J. A. Hollon elämä.* Helsinki:
Avain, 159–288.

Kovala, Urpo 1987. J. A. Hollon suomennostyös-
tä. Teoksessa: *Kääntäjät kulttuurivaikuttajina.*
Kääntäjäseminaari Jyväskylässä 3.–5.7.1986.
Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden laitos,
monisteita 35. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kovala, Urpo 2007. J. A. Hollo (1885–1967).
Teoksessa: H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka

Kujamäki & Outi Paloposki (toim.) *Suomennos-
kirjallisuuden historia 1.* Helsinki: SKS, 587–591.

Kovala, Urpo 2013. J. A. Hollo. Teoksessa: Outi
Paloposki & H. K. Riikonen (toim.) *Suomennetun
tietokirjallisuuden historia: 1800-luvulta 2000-
luvulle.* Helsinki: SKS, 118–121.

Ojanen, Eero 2024. Juho Hollon elämä. Teokses-
sa: Ojanen, Eero & Timo Jantunen *Neron tie: J.
A. Hollon elämä.* Helsinki: Avain, 9–157.

Paloposki, Outi 2013. J. A. Hollon palkinto.
Teoksessa: Outi Paloposki & H. K. Riikonen
(toim.) *Suomennetun tietokirjallisuuden histo-
ria: 1800-luvulta 2000-luvulle.* Helsinki: SKS,
107–108.

Kirjoittaja

Laura Ivaska on yliopistonlehtori Turun yliopistossa, jossa hän opettaa kääntämistä kieliparissa englanti-suomi ja käännöstiedettä. Tällä hetkellä hän toimii post doc -tutkijana Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hankkeessa nimeltä *Kääntämisen jäljet arkistoissa*.

Sähköpostiosoite: laura.ivaska@utu.fi